

- істотне зниження цін на їх продукцію;
- поява нових товарів-замінників;
- зміна потреб споживачів;
- технологічні нововведення в галузях переробної промисловості;
- введення митних обмежень;
- зміна інвестиційного та екологічного законодавства, а також загальнополітичної та загальноекономічної ситуації в країні-імпортері.

**Висновки.** Отже, джерелами ризиків у зовнішньоекономічній діяльності можуть бути як позитивні, так і негативні зміни внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування переробних підприємств. Для вчасного виявлення чинників несприятливих подій, їх причин та розвитку потрібно здійснювати постійну діагностику діяльності підприємств переробної промисловості та оцінку масштабів впливу цієї діяльності на кінцеві результати. Це підтверджує необхідність подальших наукових досліджень в даному напрямку.

### **Література**

1. Головне управління статистики у Вінницькій області [Електронний ресурс]. — Режим доступа: [www.vous.vin.ua](http://www.vous.vin.ua).
2. *Кісілевич О.В.* Ризик-менеджмент міжнародної інвестиційної діяльності / *О. В. Кісілевич, Г. В. Дурицька* // Вісник Львівської комерційної академії. — 2009. — Вип. 30. — 214 с.

Стаття надійшла до редакції 17.03.2011 р.

УДК 338.436

**Л. В. Петіна**, канд. екон. наук, доцент,  
**О. О. Воліченко**, асистент,  
 ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

## **СТРУКТУРА ТА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ**

*У статті здійснено аналіз фінансових потоків аграрних підприємств регіону та вивчено напрями удосконалення процесу управління фінансовими потоками аграрних підприємств.*

*Ключові слова:* управління, фінансові потоки, ефективність, аграрне підприємство, аналіз, регулювання.

*В статье осуществлен анализ финансовых потоков аграрных предприятий региона и изучены направления совершенствования процесса управления финансовыми потоками аграрных предприятий.*

Ключевые слова: управление, финансовые потоки, эффективность, аграрное предприятие, анализ, регуляция.

*In the article the financial flows analysis of agrarian enterprises of region is carried out and directions for improvement of the financial streams management of agricultural enterprises.*

Key words: management, financial flows, efficiency, agricultural enterprise, analysis, regulation.

**Постановка проблеми.** Базовою конструкцією процесу становлення сучасного АПК області має бути управління фінансовими потоками підприємств аграрної сфери на регіональному рівні, що забезпечить ефективну ретрансляцію макроекономічних параметрів ринкового регулювання в діяльність як всього АПК, так і окремих його підприємств. На даний час підприємства аграрної сфери регіону, як суб'єкти ринкової економіки, все активніше включаються у процес трансформації економіки і, тим самим, формують умови для набуття аграрним ринком Херсонської області ознак урегульованості, а не стихійності.

**Аналіз існуючих досліджень за даною проблемою.** Вирішенню проблем забезпеченості збільшення фінансових потоків аграрних підприємств, їх комплексного соціально-економічного розвитку, удосконаленню механізмів управління формуванням та використанням фінансовими ресурсами присвячено багато наукових праць вчених-економістів, таких як З. Герасимчук [2], В. Бочаров [1], А. Горбунов [3] та ін.

**Виділення невирішених проблем та формування цілей статті.** Однак досі не існує науково-теоретично і методологічно обґрунтованого вирішення питання щодо методів оцінки фінансових потоків аграрних підприємств регіону та механізму підвищення ефективності управління ними. Ці проблеми потребують комплексного, широкомасштабного вивчення і дослідження.

**Виклад основного матеріалу.** Необхідність розробки напрямів удосконалення існуючих методів визначення оптимальної структури фінансового потоку окремого сільськогосподарського виробника обумовлена теоретичним та практичним інтересом до змісту та основних елементів фінансових потоків аграрних підприємств регіону.

Визначення обсягу фінансових потоків на практиці, як правило, базується на складанні окремих фінансових потоків великих аграрних підприємств та сільськогосподарських організацій. У сучасній економічній літературі цей метод є переважним. Так, наприклад, у роботі російського вченого А.Р. Горбунова «Управление финансовыми потоками и организация финансовых служб

аграрних підприємств, регіональних адміністрацій и банків» особливості регіональних економік з погляду дослідження фінансових потоків розглядаються «...як сукупність окремих підприємств, поєднаних різноманітними господарськими зв'язками» [3]. На наш погляд, визначення фінансових потоків АПК регіону як суми потоків провідних аграрних підприємств області може бути використане лише в окремих випадках, наприклад, коли економіка регіону сформована на діяльності одного або декількох підприємств. Однак у сучасній економічній ситуації фінансові потоки АПК регіону мають більш різноманітну структуру, що відображає потоки не тільки аграрних підприємств, а й населення, фермерських господарств, місцевих органів влади, органів місцевого самоврядування, а також державного бюджету.

Тому цілком природним є те, що А.Р. Горбунов як оціночні характеристики фінансових потоків аграрних підприємств регіону подає ряд коефіцієнтів, що визначаються аналізом прибутку, поточних зобов'язань, сукупних активів, оборотних коштів, акціонерного капіталу тощо. Всі формули оцінки фінансових потоків будуються шляхом підбору даних за залишками у статтях балансів підприємств або їх фінансової і статистичної звітності.

Поряд з цим, як визначено в економічній літературі, що залишки коштів на рахунках підприємств АПК представляють собою нагромадження або запаси на визначену дату. Величина залишків коштів, певним чином, залежить від фінансової і виробничої активності суб'єкта господарської діяльності, але не може застосовуватися як об'єктивна оцінка стану фінансових потоків. Значна частина статистичних показників як фінансової, так і виробничої діяльності підприємств АПК будується на визначенні залишків на рахунках, тобто на фіксації величин надходжень і виплат на визначену дату. Цей метод є необхідним для визначення абсолютних величин показників, а також для забезпечення їх порівняльності, визначення зміни вартості активів і пасивів у результаті динаміки ринкових цін і курсу гривні відносно іноземних валют.

Але визначення фінансового потоку аграрних підприємств регіону потребує іншого підходу, який повинен відобразити його спрямованість не за однією операцією окремого сільськогосподарського виробника, а за всією сукупністю економічних операцій, що здійснюються у певний період часу в регіоні в цілому. Тому нам здається, що доцільно враховувати всі економічні операції аграрних підприємств регіону як дебетові і кредитові обороти, що дозволить повніше виявити спрямованість фінансових потоків у цілому в області.

Шляхом аналізу окремих статей та загальної структури «Звіту про рух грошових коштів», який використовується для аналізу фінансових потоків на аграрних підприємствах в Україні, нами було розроблено класифікацію надходжень і виплат за видами діяльності підприємств, яка подана у табл. 1.

Таблиця 1

**КЛАСИФІКАЦІЯ НАДХОДЖЕНЬ І ВИПЛАТ КОШТІВ НА АГРАРНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ\***

Надходження	Виплати
1	2
<b>Поточна діяльність</b>	
1. Від реалізації продукції (робіт, послуг) 2. Від реалізації основних засобів та іншого майна 3. Аванси, отримані від покупців і замовників 4. Бюджетні кошти та інше цільове фінансування 5. Кредити і позики 6. Інші надходження	1. Оплата праці 2. Оплата рахунків постачальників 3. Розрахунки з бюджетом 4. Відрахування на соціальні потреби 5. Виплата підзвітних сум 6. Фінансові вкладення 7. Інші виплати
<b>Інвестиційна діяльність</b>	
1. Від реалізації основних засобів і об'єктів незавершеного будівництва 2. Бюджетні асигнування та інше цільове фінансування 3. Кредити і позики 4. Дивіденди і відсотки за фінансовими вкладеннями 5. Інші надходження	1. Придбання товарів, оплата робіт і послуг 2. Видача авансів підрядникам 3. Оплата пайової участі в будівництві 4. Виплата процентів і дивідендів за довгостроковими фінансовими вкладеннями 5. Фінансові вкладення довгострокового характеру 6. Придбання устаткування і транспортних засобів для будівництва 7. Інші виплати
<b>Фінансова діяльність</b>	
1. Бюджетне та інше цільове фінансування 2. Кредити і позики 3. Дивіденди і проценти за короткостроковими фінансовими вкладеннями 4. Доходи від продажу цінних паперів 5. Інші надходження	1. Видача авансів 2. Короткострокові фінансові вкладення 3. Виплата процентів і дивідендів за отриманими кредитами і позиками 4. Інші виплати

\* Власні дослідження

При такому підході визначається величина прямого потоку (наприклад, від аграрного підприємства до банку) і зворотного потоку (від банку до аграрного підприємства), що є елементами загального фінансового потоку АПК регіону. Так, кошти клієнта, розміщені в банку у вигляді депозитного внеску, повертаються клієнту, але в більшому обсязі на величину, отриману як винагороду з урахуванням депозитної ставки банку, а надані банком кредитні ресурси повертаються від клієнта в банк у вигляді відшкодування позичок та відсотків за ними тощо.

Сума рівнонаправлених потоків — пасивних (П) або активних операцій (А) регіонального банківського сектору економіки — утворює фінансовий потік вхідних ресурсів у сектор економіки або фінансовий потік вихідних ресурсів із сектору економіки.

Загальну структуру фінансового потоку агропромислового комплексу регіону, сформованого з вхідних і вихідних фінансових потоків аграрних підприємств зображено на рис. 1.

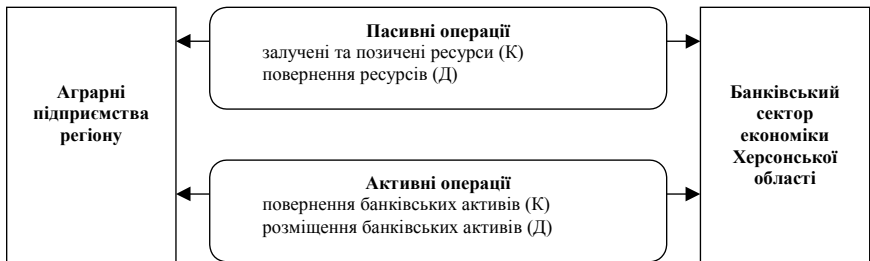


Рис. 1. Структура фінансового потоку аграрних підприємств регіону

Шляхом складання абсолютних величин вхідного (кредитових оборотів — К) і вихідного (дебетових оборотів — Д) потоків визначається величина валового фінансового потоку агропромислового комплексу регіону. Такий підхід до визначення фінансових потоків аграрних підприємств забезпечує постатейний аналіз структурних елементів регіонального фінансового потоку АПК.

Кредитні організації, на відміну від більшості юридичних осіб, відповідно до нормативно — законодавчої бази Національного банку України, складають щоденні баланси, тим самим вони здійснюють щоденний облік залишків активів і пасивів за дебетовими і кредитовими рахунками. Саме такий облік забезпечує визначення фінансових потоків не тільки за місяць, але й за один день.

Відповідно до періодичності надання бухгалтерської звітності фіксація залишків (запасів) у юридичних осіб, як правило, здійснюється поквартально. Висока фінансова активність суб'єктів економічних відносин, як показує практика, відображається у значній розбіжності між залишками і потоками, а також між потоками усередині звітних дат.

Важливу характеристику фінансового потоку — сальдовий залишок, оцінюють поряд із визначенням абсолютних величин залишків і оборотів на рахунках. Він відображає векторну оцінку спрямованості фінансового потоку: перевагу вхідного або вихідного фінансового потоку. Негативна величина сальдо фінансового потоку (оборотів по рахунках) характеризує перевагу потоку в нефінансовий сектор економіки, а позитивна — із сектору економіки. В системі національних рахунків для оцінки потоків платіжного балансу країни застосовується ця характеристика. Очевидно, що й для аграрних підприємств сальдо фінансових потоків має важливе практичне значення.

Найважливішими принципами ефективності управління фінансовими потоками аграрних підприємств регіону, на нашу думку, слід вважати наступне:

- комплексне виявлення практично всіх коштів, що беруть участь в економічній діяльності регіону;
- методологічну послідовність;
- єдність та узгодженість інструментів і методик визначення фінансових потоків аграрних підприємств регіону.

Враховувати переміщення практично всіх ресурсів, що беруть участь в економічних операціях дозволяє процес визначення фінансових потоків аграрних підприємств регіону, який побудований на інформації про рух коштів по рахунках банківського сектору економіки області. При цьому існуюча система обліку економічних операцій і взаєморозрахунків господарюючих суб'єктів передбачає, що вони є дебіторами і кредиторами одночасно. Таким чином, формується сукупність учасників економічних відносин.

Здійснюючи господарську діяльність, аграрні підприємства найактивнішим чином взаємодіють з банківським сектором. Для мобілізації значної частини активів кредитні організації надають фінансові послуги суб'єктам господарювання. Крім того, вони здійснюють перерозподіл фінансових потоків, з одного боку, по зобов'язанням клієнтів, з іншого, — з метою одержання фінансової вигоди і збільшення власного доходу. При цьому, зустрічні фінансові потоки підприємств АПК регіону, що утворюються,

мають визначений рівень сальдо потоків. Чим більшим є сальдо зустрічних потоків, тим глобальніше змінюються поточні умови розвитку економічної ситуації.

Нарощування обсягів фінансових операцій, зростання інвестиційних можливостей підприємств АПК та збільшення виробництва сільськогосподарської продукції відбувається завдяки активізації діяльності інституціональних секторів економіки Херсонської області. При цьому зростають депозитні операції у кредитних і фінансових організацій, розширюється потік відраховань в бюджети всіх рівнів.

Усі ці зміни практично одночасно відображаються на величині ресурсної бази банківського сектору економіки Херсонської області: збільшуються позикові операції банків, нарощуються обсяги коштів на поточних і розрахункових рахунках аграрних підприємств, в усіх видах внесків і депозитах, нарощується випуск банками цінних паперів. Природно відбувається збільшення і оборотів за усіма видами операцій або фінансових потоків аграрних підприємств регіону. Однак певна частина фінансових потоків не приймає участь у кредитно-розрахункових операціях банківського сектору регіону. Як правило, такі кошти направляються до тіньової економіки [4].

**Висновки.** Виявлення сформованих закономірностей управління фінансовими потоками, їх аналіз і прийняття оптимальних управлінських рішень є однією з необхідних умов ефективного розвитку, при цьому ефективне управління розвитком економіки в умовах ринку практично неможливе без регресійного і кореляційного аналізу, застосування методів і моделей, побудованих з використанням основ математичної статистики, експертного і статистичного прогнозування, а також операційного моделювання, системного аналізу та основних критеріїв специфікації щодо оцінки прийнятих рішень.

## Література

1. Бочаров В.В. Управление денежным оборотом предприятий и корпораций / В.В. Бочаров. — М.: Финансы и статистика, 2001. — 365 с.
2. Герасимчук З.В. Управління фінансовими ресурсами регіону / З.В. Герасимчук, І.М. Вахович, І.М. Камінська. — Луцьк: Надстир'я, 2005. — 176 с.
3. Горбунов А.Р. Управление финансовыми потоками и организация финансовых служб сельскохозяйственных предприятий, региональных администраций и банков / А.Р. Горбунов. — М.: Анкил, 2000. — 296 с.

4. Петіна Л.В. Управління фінансовими потоками аграрних підприємств / Л.В. Петіна // Науково-практичний журнал: Економіка промисловості. — Донецьк. — 2009. — № 5 (48). — С. 154—157.

Стаття надійшла до редакції 31.03.2011 р.

УДК 330.332

**Є. А. Поліщук**, канд. екон. наук, ст. викл. кафедри банківських інвестицій, ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

## **МЕХАНІЗМ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ У ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ**

*Дано визначення механізму активізації інвестиційного процесу у галузі сільського господарства, обґрунтовано необхідність його застосування. Охарактеризовано складові такого механізму.*

Ключові слова: інвестиційний процес, фінансування агробізнесу, механізм активізації інвестиційного процесу у галузі сільського господарства.

*Дано определение механизма активизации инвестиционного процесса в сфере сельского хозяйства, обоснована необходимость его применения. Дана характеристика составляющих такого механизма.*

Ключевые слова: инвестиционный процесс, финансирования агробизнеса, механизм активизации инвестиционного процесса в сфере сельского хозяйства.

*Determination of mechanism of activation of investment process is given in the field of agriculture, the necessity of his application is grounded. Description of constituents of such mechanism is given.*

Key words: investment process, financing of agribusiness, mechanism of activation of investment process in the field of agriculture.

Продовольча безпека є невід’ємною складовою загальноекономічної безпеки будь-якої країни. Підвищення її рівня на основі нарощування виробництва продуктів харчування, поліпшення їх якості та збалансованості за поживними елементами, а також забезпечення доступності до екологічно чистих продовольчих ресурсів всіх верств населення має стати пріоритетним напрямком розвитку агропромислового комплексу України.

Галузь сільського господарства України має дуже потужний потенціал розвитку економіки країни, який потребує раціональної реалізації і управління. На жаль, сьогодні свідчить про відсутність такого раціоналізму, через що згаданий потенціал зменшується з кожним роком. Ефективне управління цієї галузі